

NEROVNOMĚRNÝ ROZVOJ

Komentáře k textům

Bradley, P. N., Carter, S. E. (1989) Food production and distribution – and hunger. In Johnston, R. J., Taylor, P. J. (eds.) A world in crisis? Geographical perspectives. Blackwell, Oxford, str. 101-124.

Cílem článku je objasnění skutečných příčin současné krize mnoha hladovějících národů, v celé její komplexitě a historických příčinách. Zarážející je, že i tak výstižný a realistický text je i po patnácti letech stále stejně aktuální. Situace, ve které se nachází významná část světové populace, je opravdu kritická a hledání řešení tohoto problému by mělo být jedním z hlavních cílů vlád vyspělých zemí světa. Změna nebude snadná, neboť rozhodující je v této oblasti zřejmě soukromý sektor na mezinárodní úrovni. Hledání řešení však bude nutné už ze základních principů lidskosti, ale také z důvodu zachování trvale udržitelného života na celé Zemi. Iniciativa musí vyjít ze spolupráce Evropy a Spojených států amerických, jakožto dvou nejsilnějších a rozhodujících celků. Možná bude muset nejdříve směřovat k vybudování demokratických státních zřízení v jednotlivých chudých zemích, které opravdovou svobodu často vůbec nepoznaly. Svoboda se však neobejde bez osvěty a podpory vzdělání. Jasně je, že pouhá finanční podpora žádné zemi nepomůže, ale bez značné tolerance i v tomto směru se nikdy nic změnit nepodaří.

Tento problém má hluboké kořeny v historii. MMF se snaží o násilnou kapitalizaci chudých zemědělců a ti pak ztrácejí svobodu. Nepříznivý trend v této oblasti bude s určitostí pokračovat a bude se prohlubovat. Budou růst i ekologické problémy. Celý problém podle mě tkví pouze v logistice distribuce potravin. Někde se přebytky vyhazují a jinde lidé umírají na hlad. Otázkou je, jestli „vyspělé“ země chtějí tento stav řešit nebo jim to vyhovuje jak to je.

Je zajímavé, jak se zde snaží autoři řešit tento problém vyvracením zavedených mýtů a dogmat. Také grafy uvedené v článku jsou velmi názorné a čtenář si zde udělá jasný obrázek, kam jednotlivé regiony směřují (Afrika vs. Asie, Latinská Amerika). V části článku, který se zabývá příčinami selhání produkce se ale příliš zaměřuje na ne tak podstatné jednotlivé příklady ze světa. Mezi ně zařadili autoři také téma globalizace, které je ale podle mého názoru hlavní problém hladu a oni to zde pokládají na úroveň privatizace půdy v Keni. Také by zde měli být uvedeny více problémy tzv. rozevírání nůžek mezi S a J, chování lidí v jednotlivých regionech (konzum vyspělého státu vs. živoření chudých lidí) a také je zde zcela opomenut problém nadnárodních potravinářských firem (fast foods všeho druhu, Nestlé, obchodní řetězce, Coca Cola, atd.). Tento článek je nevyvážený, neboť se snaží řešit problém hladu s více úhly, ale zdaleka je neobsáhl všechny. Buď se měl zabývat jednou příčinou nebo zahrnout všechny a ne jen tak napůl.

Hlad ve světě je jedním z hlavních problémů dnešní světa. Nedá se než s autorem souhlasit, že pokud je na světě dostatek potravin, pak hlad je důsledkem jejich špatné distribuce. Dalším „problémem“ je kapitalistický systém, který nepředpokládá jinou produkci než jen kvůli zisku. Neber v úvahu zejména kulturní rozdíly a různé agrární systémy, na které nejde napasovat univerzální systém, jako nástroj blahobytu.

Se základními východisky článku souhlasím - hlavní příčinu světového hladu vidím také v ekonomickém systému, tržním přerozdělení produkce i zisků tak, že bohaté státy bohatnou a chudé opět chudnou. Vyspělé státy zavedly tržní ekonomiku i v zemích, které na to nebyly připraveny, neprošly takovým historickým vývojem, jako vyspělé země a neměly možnost se do kapitalistického světového systému zapojit jako plnohodnotní partneři. Vyspělé státy tak v podstatě přišly na způsob, jak sofistikovaněji pokračovat v kolonialismu, zavedly systém, ze kterého těží a nenesou žádná rizika. Autor článku vytvořil analýzu příčin, ale nenastínil žádné možnosti změny současného stavu - "Zelená revoluce" i snaha o zavedení inovací s nízkými náklady, zaměřených na drobné rolníky podle něj vedou opět k posílení spíše majetnějších vrstev a zvyšují tak nerovnoměrnost v distribuci příjmů, nové technologie snižují potřebu.

Z názorů autorů je patrný nesouhlas se současným stavem vyplývajícím ze vztahu jádro x periferie. Na článku se mi líbí, jak bez okolků seznamuje s dlouholetým využíváním a plněním půdy v zemích třetího světa, avšak v článku mi chybí poněkud smířlivější tón vůči pozitivnímu přínosu globalizace do chudých zemí (vše má svá pro a proti).

Podle mého názoru se autor článku dotýká velmi závažného problému, který se ve vyspělých státech světa zdál být vyřešen, ovšem jak globální demografický tak hospodářský vývoj světa v zejména ve 20. století byl natolik převratný, že v ostatních oblastech je situace zcela odlišná. Několik set milionů lidí trpí podvýživou a podle mě jsou nastíněná řešení velmi optimistická až naprosto nereálná. Myslím, že problém nebude vyřešen v následujících min. 50 letech takřka vůbec nebo dokonce dojde ke zhoršení situace, protože technické možnosti produkce potravin jsou nadále velmi omezené, a také neochota bohatých států pomoci je velkou překážkou.

Bunyard, P. (1997) Tehri: a catastrophic dam in the Himalayas. In Rahnema, M., Bawtree, V. (eds.) The post-development reader. Zed Books, London & New Jersey, str. 256-262.

Autor je evidentně blízký nejradikálnějšímu odpůrcům stavby přehrady a přehrad obecně a z článku je těžké posoudit, jestli je skutečně přehrada nutná, neboť dostatečně jasně neuvádí argumenty vlády prosazující stavbu. I podle dalších zdrojů je však zřejmé, že v tomto případě rozhoduje především „betonová lobby“, kterou známe tak dobře i z naší země a našeho města. Navíc návrh stavby gigantické přehrady v seizmicky aktivní oblasti zní opravdu přinejmenším šíleně. Dost neuspokojivá je i samotná organizace a průběh stavby s celou řadou tragických nehod, které nasvědčují tomu, že hlavním cílem je co největší zisk na úkor kohokoliv a čehokoliv.

I tento článek mi přijde vcelku dobře napsaný, a to hlavně z toho důvodu, že se zaměřuje spíše na lidské a přírodní problémy a neprosazuje čistou ekonomickou stránku věci. Ta je sice také důležitá (v dnešním světě možná nejdůležitější, bohužel), ale nesmíme zapomínat hlavně na lidi, neboť takto by se problém třetího světa nevyřešil nikdy. Mám takový pocit, že přesně o toto autorovi článku šlo. O to, aby si lidé uvědomili, že nejsou jenom materiální zisky. To zde také autor velmi kritizuje, což s ním musím plně souhlasit. Velké finanční projekty nejsou všelékem

Myslím, že autor podal vcelku podrobný rozbor situace a vysvětlil základní strany „konfliktu“ a nastínil i možné řešení v podobě výstavby případně obnovení malých přehrad a soustav zavlažovacích kanálů, které lidem sloužili stovky let. Článek se zabývá střetem dvou pohledů na věc – tím z centra, pro které je z jeho pohledu nejlepším řešením postavení

„někde daleko“ přehrady a reakce lidí, kterých se má stavba přehrady dotknout přímo. Je otázkou, který názor nakonec zvítězí, ale podle mnoha příkladů, a to určitě není z environmentálního hlediska dobře, se nakonec přehrada kvůli nějakému „vyššímu“ zájmu postaví.

O problematice výstavby této indické přehrady jsem před přečtením tohoto článku nikdy neslyšela, z článku však vyplývá, že její vybudování s sebou přinese pouze velké finanční náklady, bezpečnostní rizika, další narušení tamní krajiny a života jejích obyvatel, který je zde již v současnosti ztížen rozsáhlým odlesněním - že tedy záporny výrazně převyšují klady. Vláda se pustila do megalomanského projektu, od kterého přes všechny racionální námitky a protesty obyvatelstva odmítá upustit a proinvestuje finance, které by mohly být lépe využity na obnovu krajiny - její opětovné zalesnění, na kterém se chtějí podílet i místní obyvatelé, kteří by tak mohli získat možnost další obživy. Zdá se, že jde o nesmyslný projekt, jehož jediným důvodem k dokončení je argument, že už se začalo.

Výstavby přehrad jsou vždy sporné, na jedné straně odpor místních obyvatel a ničení původní přírody, na druhé ekonomické výhody i bezpečnostní opatření. v tomto případě navíc patrně nebylo vhodné přehradu v daném místě vůbec stavět a zjevně převážily ekonomické důvody. obecně je ovšem výstavba přehrad velmi prospěšná.

Slater, D. (2002) Trajectories of Development Theory: Capitalism, Socialism, and Beyond. In Johnston, R. J., Taylor, P. J., Watts, M. J. (eds.) Geographies of Global Change. Remapping the World. 2nd. ed. Blackwell, Oxford, str. 88-99.

Pojednání o teoriích regionálního rozvoje a politických uspořádáních dosti souvisí s prvním článkem o chudých zemích a hladovějících lidech. Každé srovnání různých teorií má smysl a mohlo by se stát základem nových teorií a příštích hospodářských systémů, nechce-li se lidstvo smířit s myšlenkou, že jih bude chudý vždy a sever bude bohatý tak dlouho, dokud bude.

V tomto článku je velmi zajímavé, že se autor zabývá problémem amerikanizace, která je dnes pro lidi problémem číslo jedna, neboť od ní se vše odvíjí a v současnosti mají USA na svět rozhodující vliv, což určitě není dobře. Dále je zde velmi pěkné, že autor píše o marxismu ve vyspělém světě a ne v tradičním socialistickém bloku. Já si myslím, že v tomto článku jsou velmi hezky nastíněny pro a proti západního světa a zároveň jeho vnitřní problémy.

Problémem rozvojových teorií 20. století je víra v nadřazenost západního světa. Nebrali v úvahu rozdílnost „zaostalých“ zemí, byli jim vnucovány věci, které my bereme jako samozřejmost, bez kterých se podle nás žít nedá, ale už si neuvědomujeme, že jinde tyto potřeby vůbec nemají. Je zde tedy otázka jakým způsobem koncipovat pomoc ze strany bohatých zemí severu do zemí chudého jihu.

Autor článku vychází z obecného vývoje myšlení ve společenských vědách, který pochopitelně ovlivnil i pojetí teorií rozvoje v jednotlivých obdobích a s jeho analýzou jednotlivých trendů nelze než souhlasit.

Zajímavou částí článku je podle mého názoru poukázání na fakt, že již od 19. století má americká společnost tendenci prohlašovat se za jakýsi nadřazený národ, který má povinnost

šířit myšlenku kapitalismu a volného trhu na obou amerických kontinentech, což především po 2.světové válce rozšiřuje i do ostatních světadílů (především Afrika, Asie).

Autor pojednává v podstatě o základní politické otázce- rozdělení na „pravou a levou“ část politického spektra. USA je typickým příkladem fungující kapitalistické společnosti, ve které došlo k velmi výrazným hospodářským úspěchům. Většina pokusů o využití Marxovy teorie naprosto ztroskotala (zejména díky naprosté nesvobodě obyvatel), ovšem v posledních letech dochází k výraznému rozvoji Číny, kde po mnohaletých experimentech a kolapsech (Mao) došlo k až nečekanému rozvoji. není tedy nikde řečeno, že nehrozí zánik kapitalismu Nutně neznamená, že rozvinuté a bohaté země se rozvíjí zdravě. Otázka jak hodnotit rozvinutost zemí? Je to vůbec možné? Podle jakých kritérií to lze provést.

Otázky:

- Mají dnes vůbec země „třetího světa“ právo na svobodné rozhodnutí?
- Kam až povede dominance USA ve světě – důsledky, vliv, možní nástupci?
- Co já sám jako jedinec mohu udělat pro zlepšení/zhoršení světa?
- Jakým způsobem koncipovat pomoc ze strany bohatých zemí severu zemím chudého jihu.
- Je vůbec možné zastavit „rozevírání nůžek“ mezi bohatými a chudými zeměmi a také v rámci jednotlivých zemí
- Současné rozvojová pomoc a její kritika. V čem je lepší a proč. Je vůbec lepší?
- Jakým společenstvem a zemím plynou zisky z exportu potravin ze zemí, kde lidé hladovějí a trpí podvýživou?
- Mohou občanská hnutí skutečně změnit nebo ovlivnit rozhodnutí vlády?
- Jak významná je role nevládních neziskových organizací v rozvoji méně vyvinutých oblastí?
- úloha USA ve světové ekonomice (v pozici nejvyspělejší ekonomiky světa by měly být i vzorem z hlediska pomoci chudým částem světa a environmentálních otázkách)
- v jakém rozsahu je zapojení ČR v pomoci hladovějícím v Africe (nejen finanční)?
- souvisí slabá ekonomická a technologická vyspělost bývalých kolonií dnešních ekonomických velmocí s tím, že vlastně žijí z bohatství svých dřívějších kolonií?
- Lze vůbec teoreticky vyřešit hlad ve světě ?
- Co bude až se zhroutí kapitalismus?
- Mají mít přednost lidé nebo příroda?
- Přináší přehrady spíše výhody nebo nevýhody?
- Není cena za postavení přehrad větší než její následný užitek?
- Lze stavět přehradu na všech místech – pokud je oblast seismicky aktivní?
- Jaký musí proběhnout proces ke změně globálních obchodních vztahů dotýkajících se zemí třetího světa tak, aby se tyto země mohly vrátit k trvale udržitelnému hospodářství a způsobu života a blížít se životní úrovni vyspělému světu?
- Může se socialistická země, jejíž hospodářství a společenská struktura jsou založeny na marxistickém učení, a v níž jsou zajištěny všechny základní funkce státu, plynule v řádu let až desítek let přeměnit na zemi nabízející demokratické státní zřízení s politickou pluralitou a volným trhem tak, aby se vyhnula hospodářským problémům typickým pro postkomunistické země konce 20. století?